

I krisens spår utvecklar många av världens politiker en extrem form av nationell egoism, skriver nationalekonomen och författaren Stefan de Vylder.

Gästkrönika i [FUFs \(Föreningen för utvecklingsfrågor\) webbsajt](#)

Coronakrisen kräver internationell solidaritet, inte nationell egoism

År 2015 höll Bill Gates ett kort brandtal om en fara som hotar mänskligheten: "[The next outbreak? We're not ready](#)".

Han berättade att han som barn var mest rädd för kärnvapenkrig. Föräldrarna hamstrade konservmat, och barnen fick order att gå ner i källaren om kriget skulle bryta ut. "Men idag", fortsatte Gates, "är en pandemi det största globala hotet. Om något ska döda tio miljoner eller fler de närmaste årtiondena är det ett smittsamt virus snarare än ett krig." Och den fråga han ställer, och som han besvarar redan i rubriken, är ett nej. "We're not ready".

Med "vi" menar Gates världens stater, människor och organisationer som Världshälsoorganisationen WHO. Och jag misstänker att svaret på hans fråga i dag skulle vara ett ännu mer rungande nej.

Gates var inte ensam. Men trots varningar för en pandemi från WHO och mängder med epidemiologer har vi sett brister i krisberedskapen runtom i världen.

Länge bagatelliserades epidemin av politiska ledare som Donald Trump, Brasiliens Bolsonaro, Turkiets Erdogan och Irans ayatollor. Värdefull tid gick förlorad, och budskapen till medborgarna var motstridiga och förvirrade.

Kunniga experter viftades åt sidan. I USA hade Trumpadministrationen systematiskt skurit ned på nyckelinstitutioner som CDC (*Centers for Disease Control and Prevention*). I landet finns 27 miljoner människor utan sjukförsäkring, och ännu fler utan sjukpenning eller rätt att vabba. Lägg till detta drygt tio miljoner papperslösa som av rädsla för att avslöjas gör

vad de kan för att undvika att söka vård. Plus ytterligare några tiotals miljoner fattiga som släpar sig till jobbet även när de eller deras barn är sjuka. Av höginkomstländerna är det USA som torde gå mot den värsta mänskliga och sociala katastrofen.

I Europa är våra politiska ledare mer benägna att lyssna på forskare, och tilltron till myndigheterna är större. Ändå har vi bevittnat hur vår krisberedskap har försvagats dramatiskt, inte minst i Sverige. Våra sjukvårdssystem är trimmade, och redan före coronavirusets ankomst var överbeläggning på våra vårdplatser regel snarare än undantag. Idag betalar vi priset för att inte längre ha några marginaler.

Från land efter land rapporteras det om brist på läkare, sjuksköterskor, sjukvårdsutrustning, skyddsmasker, respiratorer och mycket annat.

Kan bli gigantisk tragedi i fattiga länder

I de fattiga länderna, och i medelinkomstländernas storstäder, kan situationen snabbt utvecklas till en gigantisk tragedi. Där handlar det inte om att marginalerna har krympt, utan om att det aldrig har funnits några marginaler.

Hur många intensivvårdsplatser finns det i Gaza, i brasilianska favelas eller i jordanska eller grekiska flyktingläger?

Till detta ska läggas att det saknas elementär skyddsutrustning för sjukvårdsanställda. Och, inte minst viktigt: ett par miljarder av klotets människor saknar daglig tillgång till tvål och vatten.

Om covid-19 får fäste i fattiga områden går viruset inte att stoppa. Det positiva med just covid-19 är dock att unga drabbas mindre allvarligt än äldre. I många länder i Afrika är den överväldigande majoriteten av befolkningen ung. Ofta mycket ung. Under en coronaepidemi kan det då ganska snabbt utvecklas till vad epidemiologer kallar "flockimmunitet": när en bra bit över hälften av befolkningen har insjuknat men tillfrisknat och blivit immuna mot just detta virus tenderar smittspridningen att klinga av. Men under tiden har många människor hunnit dö. Inte bara de äldre, som är extremt överrepresenterade i de rika ländernas dödsstatistik, utan även många unga med nedsatt immunförsvar som en följd av till exempel undernäring eller sjukdomar som tuberkulos och malaria.

Politiker utvecklar nationell egoism

I krisens spår utvecklar många av världens politiker en extrem form av nationell egoism. De charlataner som styr några av världens viktigaste länder skyller allt på utlänningar. Inom EU kan vi på nära håll se hur alla heliga principer, såsom den fria rörligheten mellan medlemsländerna, får stryka på foten (en utveckling som inleddes redan när flyktingar undan krigets Syrien knackade på dörren till EU). Det finanspolitiska regelverket? – *Glöm det!* Förbudet mot marknadsstörande subventioner till krisande företag? – *Glöm det!* Flygbolagen måste räddas! Asylrätten? – *Har vi redan glömt!* Fri handel med mediciner och skyddsutrustning? – *Inte så länge sakerna behövs hos oss!*

Solidariteten inom EU är som bortblåst. Och de fattiga länder som nu står inför en nationell katastrof i spåren av covid-19 kan inte räkna med mycket stöd från den rika delen av världen.

Det är för tidigt att förutspå hur världsekonomin kommer att förändras av viruset. Det enda säkra vi kan säga att krisen blir djup, och att världen inte blir sig riktigt lik.

Företag kommer att se över sina kedjor av underleverantörer. Är det verkligen klokt att lägga alla ägg i samma korg? Kanske vore det klokt att flytta hem en del av produktionen, eller åtminstone diversifiera vårt beroende av ett eller ett par länder?

Mycket av detta är nog både klokt och nödvändigt. Globaliseringen har löpt amok. Men i värsta fall kan en otäck form av protektionism och främlingsfientlighet förstärkas som en följd av covid-19.

I motsats till vad som varit fallet vid "vanliga" finanskriser har pandemin förändrat våra vardagsliv i grunden. De restriktioner som lagts på medborgarna i land efter land kan visserligen tas bort om smittspridningen avtar, men det beteende som har lärts ut – undvik folksamlingar, minimera de sociala kontakterna, res så lite som möjligt, etc. – torde komma att stanna kvar så länge viruset finns kvar i samhället. Flygbolag och allehanda småföretag inom besöksnäringarna kommer att gå i konkurs. Hotell, restauranger, idrottsarenor, konsertsalar och seminariesalar kommer att gapa tomma. Frilansande kulturarbetare kommer att bli av med flertalet uppdrag. I takt med att arbetslösheten i Sverige och omvärlden ökar kommer efterfrågan att falla i hela ekonomin.

Först när ett vaccin har utvecklats, och en betydande del av befolkningen är vaccinerad, kommer människor att – med entusiasm! – återvända till teatrar och restauranger, åka tunnelbana som vanligt, ordna stora fester och barnbarnen få träffa sina far- och morföräldrar.

Globala problem fordrar global samverkan

Men en politisk följd av covid-19 kan också, i bästa fall, vara en växande insikt om att globala problem fordrar global samverkan. Kanske kan de internationella institutioner vi tillsammans byggt upp under årtionden, men som på senare år utsatts för krypskytte från inte minst USA, ges en ny roll? Kanske kan vi tillsammans mobilisera enorma resurser för att bekämpa alla de hot, inte minst klimathotet, som världen står inför? Och de enskilda staterna måste inse att det gäller att förstärka beredskapen inför framtida kriser. Ett samhälle behöver marginaler, inte slimmade organisationer där personalen sliter ut sig och utrustning saknas även under normala tider.

Och kanske kommer många att inse att den omställning av vårt sätt att leva som vi nu påtvingas av de brutala omständigheterna kan vändas till något positivt. Vi kan klara oss med färre bil- och flygresor, färre prylar och en mindre resursslukande konsumtion. Kanske vänjer vi oss vid videokonferenser i stället för flygresor. Kanske äter vi mer närodlade grönsaker i stället för fläsk från den globala djurindustri som i sig utgör ett ständigt hot om nya virus.

Alla kriser tar slut. Även denna. Men under tiden?

Av: Stefan de Vylder
Stefan de Vylder är nationalekonom och författare. Han tilldelades **FUF-priset 2015**
Publicerad: 24 mars, 2020

